

16.3.2001

548/4/01

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jaakko Jonkka

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Harri Ojala

LAUSUNTO SÄILÖSSÄ PITOJA SELVITTÄNEEN TYÖRYHMÄN MUISTIOSTA

Sisäasiainministeriö on 15.2.2001 päivätyllä kirjeellään pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntoa säilössä pitoja selvittäneen työryhmän muistiosta (Sisäasiainministeriön julkaisu 3/2001).

Pyydettynä lausuntonani esitän kunnioittaen seuraavan.

Yleisesti totean olevan myönteistä, että ulkomaalaisten säilöönottoasiassa päästään viimeinkin tilanteeseen, johon ulkomaalaislain 47 §:n 2 momentin säännös velvoittaa eli että ulkomaalaislain perusteella säilöön otetut voidaan todella sijoittaa erityisesti tähän tarkoitukseen varattuun paikkaan ja jossa säilöön otettujen ei tarvitse olla yhdessä rikoksista epäiltyjen tai rikoksista tuomittujen kanssa. Totean myös, että olen valtioneuvostolle osoittamallani kirjeellä 14.12.2000, dnro 2814/4/00 kiinnittänyt huomiota nykytilanteen ongelmiin.

Työryhmä esittää muistiossaan tarkoituksenmukaisimpana vaihtoehtona, että ulkomaalaisten säilöönottotilana toimiva suljettu yksikkö sijoitettaisiin Helsingin vastaanottokeskuksen yhteyteen tai mahdollisimman lähelle Helsingin vastaanottokeskusta. Lisäksi työryhmä esittää, että säilöönottotilojen toiminnasta, käytännön toteuttamisesta sekä säilöönottotilan kustannuksista vastaisi työministeriö.

Työryhmä myös ehdottaa, että säilöönottotiloihin sijoitettaisiin lähtökohtaisesti kaikki ulkomaalaislain nojalla säilöön otetut. Turvapaikanhakijoita ei työryhmän mielestä ole syytä erotella muista ulkomaalaislain nojalla säilöön otetuista, koska kansainväliset suositukset edellyttävät ulkomaalaislain nojalla vapautensa menettäneiden erillään pitämistä niistä, jotka ovat menettäneet vapautensa rikoksen vuoksi. En katso tältä osin olevan laillisuusvalvonnan kannalta huomautettavaa.

Säilöön otetun poikkeuksellinen sijoittaminen

Työryhmän mukaan tavoitteena on että säilöönottotila vastaisi olosuhteiltaan mahdollisimman pitkälle vastaanottokeskuksen olosuhteita, joten ulkomaalaiset voisivat liikkua vapaasti säilöönottotilassa.

Työryhmän enemmistö katsoo mietinnössään että tästä periaatteellisesta pääsäännöstä tulisi voida poiketa eräissä tilanteissa. Työryhmä esittääkin, että säilöön otettu ulkomaalainen voitaisiin sijoittaa tai siirtää tutkintavankeudesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuun oikeusministeriön tutkintavankien säilyttämistä varten hyväksymään laitokseen. Nähdäkseni näiden säilöön otettujen osalta tilanne ei parane nykytilaan nähden.

Tarvetta poikkeusjärjestelyille työryhmä perustelee turvallisuussyillä, jotka liittyvät siihen, että ulkomaalainen aiheuttaa vaaraa omalle tai muiden hengelle tai terveydelle taikka vakavaa vaaraa

laitoksen omaisuudelle. Eristämistarpeen syynä voisi lisäksi olla ulkomaalaisen suojaamistarve hänen henkeä, terveyttä tai turvallisuutta välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta. Peruste poikkeusjärjestelyyn voisi olla myös säilöön otetun ulkomaalaisen yhteydenpidon rajoittaminen maahantulon selvittämisen tai henkilöllisyyden selvittämisen turvaamiseksi sekä lopuksi tilanpuute. Tällaisen sijoittamisen jatkumista ei työryhmän mukaan saisi jatkaa kauempaa kuin on välttämätöntä. Työryhmä esittää ulkomaalaislakiin lisättäväksi tätä koskevan uuden 46a §:n.

Työryhmän esittämä normaali säilöönottotila saattaa 46a §:n tarkoittamissa tilanteissa olla liian turvaton ja avoin. Mielestäni on kuitenkin kysymyksenalaista, tarvitaanko kaikkien tilanteiden hoitamiseksi ehdotetunlaista järjestelyä. Ehdotusta on varsin niukasti perusteltu ja eritelty näiltä osin. Esimerkiksi sitä olisi ollut aiheellista analysoida tarkemmin, voitaisiinko jotkut säännöksen tarkoittamista uhista (esimerkiksi vakava hengen ja terveyden akuutti uhka) hoitaa normaaliin tapaan jo olemassa olevan lainsäädännön - esimerkiksi poliisilain - avulla ja olisiko jotkut tilanteet hoidettavissa esimerkiksi säilöönottotiloihin järjestettävällä suljetummalla osastolla (tai vastaavalla). Erityisen arveluttavalta tuntuisi perustella sijoittamista poliisivankilaan 2 ja 4-kohdan perusteella. Säännösluonnos jättää myös auki sen, milloin voidaan katsoa uhkan olevan niin konkreettisen, että poikkeukselliseen sijoittamiseen olisi perusteita.

Säilöönotosta ja sijoittamisesta päättäminen

Säilöönottoa koskeva päätöksenteko ja siitä tuomioistuimelle ilmoittaminen sekä asian käsittely tuomioistuimessa esitetään pidettäväksi pääosin nykyisen kaltaisena. Lisäystä ovat säilöön otetun henkilön sijoittamista koskeva päätös sekä rajavartiolaitoksen palveluksessa olevan oikeus päättää lyhytaikaisesta alle 48 tuntia kestävästä sijoittamisesta. Samoin se nähdäkseni lähinnä käytännön syistä aiheutuva, että sijoittamista "poliisivankilaan" voisi esittää säilöönottotilan johtaja. Sinänsä en katso tämän oikeussuojajärjestelyn antavan aihetta huomautettavaan muutoin kuin sijoittamistarpeen osalta. Pidän kahden viikon välein tapahtuvaa uudelleen arviointia liian pitkänä. Mikäli "turvallisuussyistä" tapahtuvan eristämisen lopettamisesta voi päättää kuten nykyään säilöönotosta myös asianomainen poliisivirkamies, uudelleen arviointia koskevaa järjestelyä voitaneen pitää riittävänä.

Säilöön otettujen kohtelu

Työryhmä esittää, että säilöön otettujen kohtelusta säädetään erikseen laissa. Työryhmä ei pidä riittävänä nykyistä ulkomaalaislain 47 §:n 2 momentin mukaista viittaussäännöstä, jonka mukaan säilöön otettujen kohtelusta on soveltuvin osin voimassa, mitä tutkintavangin käsittelyssä säädetään. Pidän työryhmän näkemystä oikeasuuntaisena.